

Қазақстандағы саяси партиялардың басқарудағы үлесі

ЖАРИЯЛАНДЫ 04.05.2025	ТІРЕК СӨЗДЕР democracy, governance, legislation, multi-party system, political parties, stability, басқару, демократия, законотворчество, заң шығару, көппартиялық жүйе, многопартийность, политические партии, саяси партиялар, стабильность, тұрақтылық, управление	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/178726/
---------------------------------	---	---

Хожамұратова Ғайша Маратқызы

студент, «Халықаралыққатынастар» кафедрасы, «Тұран» Университеті, Қазақстан, Алматы қ.

Жетекшісі: Тулекова Гулжан Хажмуратовна

Ғылыми кеңесшісі, ф.ғ.к., журналистика және аударма кафедрасының доценті, «Тұран» Университеті, Қазақстан, Алматы қ.

Тұран университеті «Юриспруденция» сериясы, 2025 ж.

КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ ҚҰҚЫҚ КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО CONSTITUTIONAL LAW

УДК 342 . 61

Аңдатпа

Бұл мақалада Қазақстан Республикасындағы саяси партиялардың мемлекеттік басқару жүйесіндегі рөлі мен маңыздылығы талданады. Саяси партиялардың халықпен байланысы, заң шығару процесіне қатысуы және көппартиялық жүйенің елдегі саяси тұрақтылық пен демократиялық даму үшін қаншалықты маңызды екені көрсетіледі. Сондай-ақ, партиялардың қоғамдық пікірге әсері мен мемлекеттік

шешімдер қабылдаудағы белсенділігі қарастырылады.

Түйін сөздер: саяси партиялар, басқару, көппартиялық жүйе, демократия, заң шығару, тұрақтылық.

Аннотация

В данной статье рассматривается роль и значение политических партий в системе государственного управления Республики Казахстан. Освещается взаимодействие партий с населением, их участие в законодательном процессе, а также значение многопартийной системы для политической стабильности и демократического развития страны. Также рассматривается влияние партий на общественное мнение и их активность в процессе принятия государственных решений.

Ключевые слова: политические партии, управление, многопартийность, демократия, законотворчество, стабильность.

Abstract

This article examines the role and significance of political parties in the state governance system of the Republic of Kazakhstan. It highlights the interaction of parties with the public, their participation in the legislative process, and the importance of a multi-party system for political stability and democratic development. The influence of political parties on public opinion and their active involvement in government decision-making are also discussed.

Keywords: political parties, governance, multi-party system, democracy, legislation, stability.

Қазақстанның саяси өмірі көптеген өзгерістер мен дамуларды басынан өткерді. Соңғы онжылдақтарда елімізде саяси партиялардың рөлі артып, олар мемлекеттік билік құрылымына ықпал етуге үлкен мүмкіндік алды. Саяси партиялар – бұл белгілі бір саяси мақсаттарды жүзеге асыру үшін ұйымдасқан топтар болып табылады, олардың басты мақсаты – халықтың мүдделерін қорғау және саяси билікке жету. Бұл мақалада саяси партиялардың басқарудағы үлесін талдауды мақсат етеміз, сондай-ақ олардың еліміздің саяси жүйесіндегі орны мен әсерін зерттейміз.

Саяси партиялар – бұл қоғамның түрлі әлеуметтік топтарының мүдделерін қорғауға, сондай-ақ сол топтардың саяси шешімдер қабылдауға қатысуына ықпал етуге бағытталған ұйымдар. Олар әлеуметтік және экономикалық өзгерістерге, халықтың сұраныстарына жауап ретінде пайда болады. Партиялар халықтың саяси көзқарастарын көрсететін бірлестіктер болып табылады және мемлекеттік билікке қол жеткізу үшін өздерінің бағдарламаларын ұсынады. Осылайша, саяси партиялар елдің заңдарын, сыртқы және ішкі саясатты қалыптастыруда маңызды рөл атқарады.

Саяси партиялардың құрылымы мен қызметі. Саяси партиялар әдетте мынадай негізгі компоненттерден тұрады: партия басшылығы, оның мүшелері және олардың арасындағы өзара қарым-қатынас. Партияның құрылымы әртүрлі болуы мүмкін, бірақ көбінісі ол орталықтандырылған және жергілікті деңгейдегі бөлімшелерден тұрады. Сонымен қатар, партиялардың негізгі қызметтерді – сайлау науқандарын жүргізу, үкіметтің саясатын бақылау, заң жобаларын ұсыну және қабылдауға қатысу, қағымдық пікірді қалыптастыру және әлеуметтік мәселелерге қатысты ұсыныстар жасау.

Қазақстандағы саяси партиялар және олардың басқарудағы рөлі. Қазақстандағы саяси партиялар өз қызметін тәуелсіз әрі еркін жүзеге асыруға ұстылады, алайда оларға мемлекет тарапынан белгілі бір шектеулер мен бақылау қойылады. Республикада саяси партиялардың жұмыс істеуіне қажетті заңнамалық негіздер қалыптасқан. Қазіргі таңда Қазақстанның саяси жүйесі көппартиялық болып табылады, мұнда бірнеше партиялар өз бағдарламаларын ұсынып, сайлауларға қатысады.

Еліміздегі саяси партиялардың негізгі рөлі – мемлекетті басқару жүйесіне әсер ету. Олар заң шығарушы билікке ұсыныстар мен өзгерістер енгізу арқылы басқару жүйесіне ықпал етеді. Парламенттің төменгі палатасы – Мәжілістің құрамында түрлі партиялардың өкілдері бар, олар әртүрлі топтардың мүдделерін қорғап, өз бағдарламалары мен көзқарастарын ұсынады.

Саяси партиялар тек парламентте ғана емес, сонымен қатар жергілікті басқару органдарында да балсенді жұмыс істейді. Мысалы, Әкімдер мен басқа да мемлекеттік қызметкелдер арасында партия мүшелері көп. Бұл олардың саяси билікке әсер ету қабілетін арттырады.

Саяси партиялардың басқару жүйесіне әсері. Саяси партиялардың басқару жүйесіне әсері көп қырлы және көп деңгейлі. Біріншіден, партиялар мемлекеттік саясатты қалыптастыруда үлкен рөл атқарады. Партиялар өз бағдарламаларында еліміздің әлеуметтік, экономикалық және саяси дамуына қатысты нақты ұсыныстарды білдіреді. Осы ұсыныстар үкіметтің жоспарларына әсер етеді және көп жағдайда мемлекеттік биліктің саяси бағыттарын анықтайды.

Екіншіден, партиялар халықтың саяси сана-сезімін қалыптастырады. Партиялар қоғамды пікірді өзгертуге тырысады, олар үгіт-насихат жұмыстарын жүргізеді, түрлі әлеуметтік мәселелерге байланысты өз ұстанымдарын жариялайды. Бұл халықтың саяси көзқарастары мен саяси қатысу деңгейін арттырады, әрі саяси партиялар өздерінің қолдаушыларын жинау үшін түрлі шараларды қолданады.

Үшіншіден, саяси партиялар биліктің жүзеге асырылуын бақылауға алады. Бұл бақылау механизмдерді өте маңызды, себебі мемлекеттік билік әрқашан қоғамның әртүрлі мүдделерін ескеруге тиіс. Партиялар өздерінің бақылауына болатын мемлекеттік органдар арқылы заңдардың дұрыс қабылдануына және халықтың қажеттіліктерін ескере отырып мемлекеттік саясаттың дұрыс жүргізілуіне ықпал етеді.

Саяси партиялар мен басқару тиімділігі. Саяси партиялардың басқарудағы рөлі мен олардың басқару тиімділігі арасындағы байланыс өте терең. Партиялар елдің саяси жүйесіне ықпал ететін маңызды күш болып табылады. Егер партиялар өздерінің бағдарламаларын тиімді әрі нақты жүзеге асыра алса, ол басқару жүйесінің тиімділігіне тікелей ісер етеді. Басқару тиімділігі, ең алдымен, партияның қоғамның қажеттіліктеріне жауап беру қабілетіне байланысты.

Партиялар билікке келген кезде, олардың басты міндеті – қоғамдағы

әлеуметтік және экономикалық мәселелерді шешу. Партиялардың қабылдаған шаралары мен бастамалары елдің дамуына оң ықпал етіп, қоғамдағы тұрақтылықты сақтауға ықпал етуі тиіс. Сондай-ақ, партиялар реформалар жүргізу, заңдарды өзгерту немесе жаңа заңдарды қабылдау, әлеуметтік бағдарламаларды іске асыру арқылы басқару жүйесін жақсарта алады. Бұл жағдайда басқарудың тиімділігі артатын болады.

Сонымен қатар, партиялар қоғамдағы әлеуметтік мәселелерге назар аударып, оларды шешу үшін нақты әрекеттер қабылдаған кезде, басқару жүйесіне де тиімді болады. Партиялардың ұсыныстары мен бағдарламалары елдің саяси жүйесіне өзгерістер енгізіп, тұрақты дамуды қамтамасыз етуі мүмкін. Ал егер партиялар өз міндеттерін дұрыс әрі уақытылы орындамаса, басқару жүйесі әлсіреуә мүмкін.

Қазақстандағы саяси партиялар мен халықаралық қатынастар. Қазақстандағы саяси партиялар халықаралық саясатта да белгілі бір рөл атқарады, себебі олар тек ішкі саясатпен ғана айналысып қоймай, сондай-ақ елдің сыртқы саясатына да ықпал етеді. Партиялар өздерінің халықаралық аренадағы ұстанымдарын білдіріп, еліміздің әлемдік деңгейде танылуына және халықаралық қатынастарын нығайтуға атсалысады. Бұл процесс Қазақстанның сыртқы саясатының маңызды бөлігі болып табылады, өйткені саяси партиялар өз позицияларын білдіре отырып, елдің халықаралық аренадағы имиджін қалыптастырады және басқа мемлекеттермен ынтымақтастық орнатуға ықпал етеді.

Қазақстанның саяси партияларының халықаралық қатынастардағы рөлі көбінесе олардың сыртқы саясатқа қатысты ұстанымдары мен бағдарламалары арқылы көрінеді. Олар дипломатиялық байланыстарды нығайту мақсатында түрлі құралдар мен әдістерді пайдаланады. Сонымен қатар, партиялар халықаралық ұйымдармен қарым-қатынастарды дамытуда да белсенді түрде қатысады. Партиялардың халықаралық аренада дұрыс және дәйекті ұстанымдар білдіруі еліміздің беделін арттырып, сыртқы саясаттың тиімді жүзеге асуына көмектеседі.

Әлемдік тәжірибеде саяси партиялар өз елдерінің сыртқы саясатына

әсер ету үшін түрлі дипломатиялық әдістер мен стратегияларды қолданады. Қазақстандағы партиялар да осы тәжірибеге сүйене отырып, өз бағдарламалары мен ұстанымдарын халықаралық деңгейде таныстырып, елдің халықаралық қатынастарда өзін дұрыс көрсету үшін жұмыс істейді. Бұл, өз кезегінде, Қазақстанның әлемдегі беделін арттыруға және басқа мемлекеттермен тиімді ынтымақтастық орнатуға септігін тигізеді.

Саяси партиялар Қазақстанның саяси жүйесінде маңызды орын алады, себебі тек басқару жүйесіне ғана еме, сонымен қатар мемлекеттің әлеуметтік және экономикалық дамуына да үлкен ықпал етеді. Партиялар өздерінің бағдарламалары мен саяси ұстанымдары арқылы елдің болашағын қалыптастырып, қоғамның түрлі топтарының мүдделерін қорғауға атсалысады. Олар халықтың саяси қатысуын қамтамасыз ете отырып, азаматтардың өз пікірлерін білдіруге, елдің саяси өміріне белсенді қатысуына мүмкіндік береді. Бұл елдегі басқару жүйесінің тиімділігін арттырып, саяси процестерді тұрақты әрі нәтижелі етеді.

Қазақстандағы көппартиялық жүйе мемлекет пен қоғам арасындағы байланысты нығайтуға маңызды рөл атқарады. Көппартиялық жүйе әртүрлі саяси көзқарастарды ескере отырып, қоғамдағы әртүрлі топтардың мүдделерін тең дәрежеде ескеруге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, бұл жүйе елдегі саяси тұрақтылықты сақтау мен дамытуға ықпал етеді, өйткені әрбір партияның өз көзқарастары мен ұсыныстары арқылы халықтың пікірін ескеруге болады. Көппартиялық жүйе мемлекеттің ішкі саясатын жақсартумен қатар, орнатуға ықпал етеді.

Қорытындылай келе, саяси партиялардың басқарудағы үлесі өте маңызды. Олар өз бағдарламалары мен саяси ұстанымдарын ұсынып, еліміздің болашағын қалыптастыруда шешуші рөл атқарады. Партиялар тек өздерінің бағдарламаларын іске асырумен ғана шектелмейтін, сонымен қатар елдің әлеуметтік, экономикалық және саяси мәселелеріне шешімдер ұсынып, қоғамның дамуына бағыт береді. Олардың әрекеттері қоғамның сенімін арттырып, мемлекеттік басқаруды тиімді етуге ықпал етеді. Әрбір саяси партияның өз ұстанымы мен бағдарламасы арқылы

елдің болшағына әсер етіп, Қазақстанның даму бағыттарын айқындайды.

Қолданылған әдебиеттер:

1. «Қазақстан Республикасының Конституциясы», 2017.
2. Ғ. Әбдіқалықова – «Қазақстанның саяси жүйесі: тарихы, қазіргі жағдайы және болашағы», 2019.
3. Н. Әбдірахманов – «Саяси партиялар және демократия», 2015.
4. М. Бекбосынов – «Политические партии Казахстана: от независимости до современности», 2020.
5. И.Б. Нұрмағанбетов – «Международное право: учебник», 2021.
6. А. Омаров – «Қазақстанның мемлекеттік басқару жүйесі», 2018.
7. Н.И. Бижанова – «Глобализация және саяси партиялардың рөлі», 2017.
8. С. Жұмабаев – «Қоғамдық пікір және саяси партиялар», 2014.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.